

Завдання 9

Теорії грошей

План лекційного заняття:

- 9.1. Металістична теорія грошей
- 9.2. Номіналістична теорія грошей
- 9.3. Кількісна теорія грошей
- 9.4. Вклад К. Маркса в розвиток теорії грошей

План семінарського заняття

1. Металістична теорія грошей
2. Номіналістична теорія грошей
3. Підходи класиків політичної економії до аналізу грошей
4. Погляди К. Маркса на походження та сутність грошей
5. Суть та причини походження кількісної теорії грошей
6. Транзакційний варіант кількісної теорії грошей
7. Кембріджський варіант кількісної теорії грошей
8. Кейнсіанська модель кількісної теорії грошей
9. Монетаристична версія кількісної теорії грошей

ОПОРНИЙ КОНСПЕКТ ТА МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ТЕМИ¹

9.1. Металістична теорія грошей

Представники металістичної теорії грошей ототожнюють грошовий обіг з товарним обміном і стверджують, що золото і срібло вже за своєю природою є грошима. Вони не враховують суспільної природи грошей (ототожнюючи їх із золотом і сріблом) і вважають гроші простим засобом обміну, а резервній функції металевих грошей надають фундаментального значення.

Паростки металістичної теорії з'явилися ще в античні часи, коли другий великий поділ праці (виділення ремесла із землеробства) зумовив появу в ролі загального еквіваленту металів: заліза та олова, свинцю та міді, срібла та золота.

Подальший розвиток металістична теорія одержала в епоху первісного нагромадження капіталу, коли вона відіграла певну прогресивну роль у боротьбі проти псування монет. У найбільш закінченому вигляді ця теорія була сформульована меркантилістами, які пов'язували її з вченням про гроші як про

¹ Викладено за [48, с. 75-88].

багатство нації. Ранні меркантилісти ототожнювали багатство із золотом та сріблом і зводили функції грошей до засобу нагромадження. Представники пізнього меркантилізму під багатством розуміли надлишок продуктів, який повинен перетворитись на зовнішньому ринку на гроші. Вони вбачали у грошах не тільки засіб нагромадження, а і засіб обігу та платежу.

Ототожнюючи багатство з грошима, меркантилісти ігнорували проблему вартості товару і замінювали її міноюю вартістю. На їх думку, товар має вартість, бо він купується за гроші. Пізні меркантилісти розуміли, що гроші – це товар, але вони не змогли пояснити, як і чому товар стає грошима, в чому суть вартості самих грошей.

Уявлення меркантилістів про роль грошей відображали погляди купців, що займалися зовнішньою торгівлею. Центральним пунктом теорії пізнього меркантилізму була система активного “торгового балансу”. При цьому вважалося, що держава тим багатша, чим більша різниця між вартістю вивезених та ввезених товарів.

Прихильниками цієї теорії у XVII–XVIII ст. були: в Англії – У. Стаффорд, Т. Мен, Д. Норе; в Італії – Ф. Галіані; у Франції – А. Монкретьєн.

Помилковість металістичних поглядів меркантилістів полягала в наступному:

- визнання золота і срібла грошима за їх природою;
- ототожнення грошей з товарами;
- нерозуміння суті грошей як товару особливого роду, який виконує специфічну суспільну функцію – служить загальним еквівалентом;
- ігнорування того, що гроші – це історична категорія.

Із завершенням первинного нагромадження капіталу зовнішня торгівля перестала виступати основним джерелом збагачення. Дедалі більше стала виявлятися роль капіталістичних мануфактур і капіталістичного землеробства як сфери виробництва додаткової вартості. Ідеологи промислової буржуазії стали протиставляти капітал в обороті “мертвим” скарбам у вигляді золота і срібла. А оскільки розвиток промисловості в капіталістичних країнах вимагав розвитку внутрішнього ринку, критики меркантилізму різко виступали проти металістичної теорії грошей. Вони стверджували, що для внутрішнього обігу зовсім не потрібні повноцінні металеві гроші, які викликають непродуктивні витрати нації.

В епоху золотомонетного стандарту з розвитком банкнотного обігу, німецькі економісти К. Кніс, В. Лексіс, А. Ленибург та інші вже не заперечували можливість обігу знаків вартості, однак вимагали обов’язкового обміну їх на метал. У цей період металістична теорія набула значного поширення, принципи її були покладені в основу грошових реформ,

спрямованих проти інфляції.

У XIX ст. виникла золотодевізна система грошового обігу, яка всупереч традиційним уявленням металістів передбачала не безпосередній розмін кредитних грошей на золото, а розмін їх на валюти (девізи) провідних імперіалістичних держав.

Повернення до металістичної теорії грошей відбулося після Другої світової війни. Французькі економісти А. Тулемон, Ж. Рюефф і М. Дебре, а також англійський економіст Р. Харрод запропонували ідею про необхідність введення золотого стандарту в міжнародному обігу, а американський економіст М. Хальперін та француз Ш. Ріст висунули вимоги про введення його також у внутрішньому обігу.

З крахом Бреттон-Вудської валютної системи на початку 70-х років знову здійснювалися спроби обґрунтувати необхідність відновлення золотого стандарту. Так наприклад, экс-президент США Р. Рейган в час передвиборчої кампанії вважав можливим повернення до золотого стандарту. Будучи обраним президентом в січні 1981 р., він створив спеціальну комісію з цієї проблеми, яка, однак, вирішила, що введення золотого стандарту є недоцільним.

9.2. Номіналістична теорія грошей

Номіналістична теорія грошей виникла при рабовласницькому ладі. Вона заперечувала внутрішню вартість грошей для виправдання псування монет з метою збільшення доходів казни.

Ця теорія повністю сформувалась у XVII–XVIII ст., коли грошовий обіг був наповнений неповноцінними (білонними) монетами. Першими представниками номіналізму були англійці Дж. Берклі і Дж. Стюарт. Вони вважали, що, по-перше, гроші створюються державою; по-друге, їх вартість визначається номіналом; по-третє, сутність грошей зводиться до ідеального масштабу цін. Наприклад, Дж. Стюарт визначав гроші як масштаб цін з рівними поділами.

Номіналісти повністю відкинули вартісну природу грошей, розглядаючи їх як технічну зброю обміну. Панівне становище номіналізм зайняв в політекономії в кінці XIX – на початку XX ст., але на відміну від раннього номіналізму об'єктом його захисту стали не білонні монети, а паперові гроші (казначейські білети).

Найбільш яскраво сутність номіналізму проявилась в теорії грошей німецького економіста Г. Кнаппа в праці 1905 р. “Державна теорія грошей”. Основні її положення зводились до наступного:

- ⇒ гроші – продукт державного правопорядку, творіння державної влади;
- ⇒ гроші – хартальний платіжний засіб, тобто знаки, наділені державою

платіжною силою;

⇒ основна функція грошей – засіб платежу.

Помилковість теорії грошей Кнаппа полягає в тому, що: по-перше, гроші – категорія не юридична, а економічна; по-друге, металевим грошам притаманна самостійна вартість, а не отримання її від держави, представницька вартість паперових грошей також визначається не державою, а обумовлена об'єктивними економічними законами; по-третє, основною функцією грошей є не засіб платежу, а міра вартості.

Австрійський економіст Ф. Бендіксен (“Про цінність грошей”, “Про гроші як загальний знаменник”) спробував дати економічне обґрунтування державній теорії грошей, оцінюючи гроші як свідectво про надання послуг членам суспільства, яке надає право на отримання зворотніх послуг. Але його спроба економічно обґрунтувати номіналізм не вдалася, так як при оцінці сутності грошей він ігнорував теорію вартості.

В період економічної кризи 1929–1933 рр. номіналізм отримав подальший розвиток як теоретична основа для виправдання відмови від золотого стандарту. Так, Дж. М. Кейнс (“Трактат про гроші”, 1930 р.) назвав золоті гроші “пережитком варварства”, “п'ятим колесом возу”. Ідеальними він вважав паперові гроші, які більш еластичні, ніж золото, і повинні забезпечити постійне процвітання суспільства. Витіснення з обігу золота паперовими грошима він розглядав як емансипацію грошей від золота і перемогу теорії Кнаппа. Кейнс вважав, що всі цивілізовані гроші є хартальними і кнапповський харталізм повністю здійснений.

Помилковим в теорії Кейнса було твердження, що металічний обіг нееластичний: в дійсності еластичність досягається шляхом випуску банкнот, різних на золото. Практична мета номіналізму Кейнса полягала в теоретичному обґрунтуванні скасування золотого стандарту, переходу до паперово-грошового обігу і регулювання економіки через управління інфляційним процесом.

В сучасних умовах номіналізм – одна з домінуючих теорій грошей. Так, відомий американський економіст П. Самуельсон вважає, що гроші є умовними знаками та розглядає їх як штучну соціальну умовність.

Таким чином, всім різновидам номіналізму характерні одні і ті ж вади: ігнорування товарного походження грошей, відмова від їх найважливіших функцій, ототожнення грошей з масштабом цін, ідеальною лічильною одиницею.

9.3. Кількісна теорія грошей

Кількісна теорія грошей, яка стверджує, що ціни товарів визначаються об'ємом платіжних засобів, що знаходяться в обігу, належить до числа найстаріших доктрин в історії економічної думки. Період її зародження датується XVI ст., коли бурхливе зростання товарних цін в Європі наполегливо вимагало пояснення причин цього явища. Крім того, це був період панування в економічних трактатах ідей меркантилізму з його благоговійною вірою в особливі властивості благородних металів як важливого елементу суспільного багатства.

Найбільш розповсюджений у XVIII–XIX ст. варіант кількісної теорії стверджував, що при умові *caeteris paribus* (незмінності інших умов) рівень товарних цін в середньому змінюється пропорційно зміні кількості грошей. Це положення спочатку застосовувалось до металевих (золотих та срібних) грошей, а після виходу робіт Д. Рікардо – і до паперових (нерозмінних) грошей. Кількісна теорія включає, як правило, два базисних положення: постулат причинності (ціни залежать від кількості грошей) і постулат пропорційності (ціни змінюються пропорційно зміні кількості грошей).

В період свого зародження кількісна теорія не претендувала на пояснення причин зміни цін. Її головним завданням було обґрунтування погляду, що гроші принципово відрізняються від інших представників товарного світу завдяки відсутності в них внутрішньої вартості. І лише з часом в кількісній теорії почала домінувати теза про зв'язок стану грошового обігу з динамікою цін.

Першим, хто висловив припущення про залежність рівня цін від кількості благородних металів, був французький філософ Жан Боден. Однак він не висував твердження про пряму, а тим більше пропорційну залежність між зміною кількості грошей та зміною цін.

Окремі положення цієї теорії в загальних рисах сформулював Дж. Локк (1632–1704 рр.). В більш розробленій формі вона викладена Дж. Вандерлінтом (помер в 1740 р.), Ш. Монтеск'є (1689–1755 рр.) і Д. Юмом (1711–1776 рр.). Прихильником кількісної теорії був і Д. Рікардо (1772–1823 рр.).

Таким чином, для ранньої кількісної теорії були характерні три постулати: 1) причинності (ціни залежать від маси грошей); 2) пропорційності (ціни змінюються пропорційно кількості грошей); 3) універсальності (зміни кількості грошей чинять однаковий вплив на ціни всіх товарів).

Між тим очевидно, що по мірі розвитку форм грошей структура грошової маси стає далеко не однорідною, так як включає не тільки готівкові гроші, а й банківські вклади. По-різному реагують на збільшення грошової маси й ціни на різні групи товарів, які зростають нерівномірно. Подальший розвиток кількісної

теорії грошей пов'язаний з включенням в неї апарату економетричного аналізу і елементів мікроекономічної теорії ціни. Суттєвий внесок до модернізації кількісної теорії вніс І. Фішер (1867–1947 рр.) – видатний представник математичної школи в сучасній економічній теорії, один із творців і перший президент Міжнародного економетричного товариства (1931–1933 рр.). В праці “Купівельна сила грошей, її визначення і відношення до кредиту, відсотків і криз” (1911 р.) він намагався формалізувати залежність між масою грошей і рівнем товарних цін. Математично рівняння обміну можна представити у вигляді формули:

$$MV = PQ,$$

де *M* (money) – середня кількість грошей, що знаходяться в обігу в даному суспільстві протягом року;

V (velocity) – середня кількість оборотів грошей в їх обміні на блага;

P (price) – середня продажна ціна кожного окремого товару, що купується в даному суспільстві;

Q (quantity) – сукупна кількість товарів.

Формула Фішера є некоректною для умов золотомонетного стандарту, оскільки ігнорує внутрішню вартість грошей. Однак при обігу паперових грошей, нерозмінних на золото, вона набуває певного раціонального змісту. В цих умовах зміна грошової маси впливає на рівень товарних цін (хоч, звичайно, І. Фішер в певній мірі ідеалізував ціновий механізм, так як мав на увазі абсолютну еластичність цін). Фішер, як і інші неокласики, відштовхувався від моделі досконалої конкуренції і поширював свої висновки на економіку, в якій існували монополії, і ціни вже в значній мірі втратили еластичність. В концепції Фішера є й інші недоліки, характерні для кількісної теорії, зокрема, перебільшення впливу грошей на товарні ціни. З його формули випливає, що грошова маса виконує активну роль, а ціни – пасивну. У Фішера лише грошова маса виступає як незалежна змінна, тоді як в дійсності має місце відповідний взаємозв'язок. В умовах монополістичного ціноутворення зростання товарних цін нерідко є причиною розширення грошового обороту.

Багато сучасних економістів характеризують рівняння обміну як рівність: $MV = PQ$. Ця рівність, з їх точки зору, виражає акт обміну: *G – T* стосовно всієї маси товарів, тобто сума грошей, на які куплені товари, рівна (тотожна) сумі цін куплених товарів. Однак це тавтологія, і формула обміну не може служити для пояснення сукупного (абсолютного) рівня цін (рис. 9.1). Формула обміну, як вважають прихильники кількісної теорії, пояснює абсолютну величину *EQ₀* (в той час як механізм попиту і пропозицій пояснює лише відносні відхилення від неї).

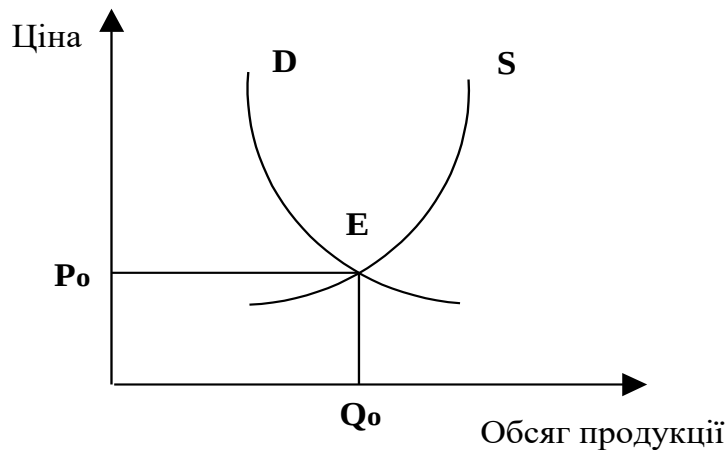

Рис. 9.1. Абсолютний рівень цін з позицій кількісної теорії

Фішер та його послідовники прагнули пояснити, що швидкість обігу грошей (**V**) і рівень виробництва (**Q**) не залежать від кількості грошей (**M**) та рівня цін (**P**). Швидкість обігу грошей, з їхньої точки зору, знаходиться в залежності перш за все від демографічних (щільність, густота населення тощо) і техніко-економічних параметрів (суспільний поділ праці, наявність природних ресурсів, розвиток транспорту тощо). Рівень виробництва визначається головним чином умовами, що складаються на ринку праці, й не залежить від рівня цін і кількості грошей в обігу. Очевидно, що в умовах ринкової економіки такі посилення носять нереалістичний характер.

Поява кредитних грошей сприяє економії засобів обігу. Враховуючи цю обставину, Фішер доповнив свою формулу обміну. Він розглянув більш складний варіант, в якому врахував не тільки масу грошей, що знаходяться в обігу, але і суму грошових коштів на чекових рахунках в банках.

Математичне рівняння обміну Фішера з врахуванням депозитного обігу записується у вигляді наступної формули:

$$MV + M^1V^1 = PQ,$$

де M^1 – сума грошових коштів на чекових рахунках;

V^1 – швидкість обігу грошових залишків на рахунках протягом даного періоду.

Як різновид кількісної теорії грошей, варіант Фішера поділяє всі переваги і недоліки цієї теорії. Платіжні засоби є органічною складовою частиною сучасної грошової маси, однак із формули Фішера випливає, що вони безпосередньо впливають на товарні ціни, що не відповідає дійсності.

З розвитком кредитного обігу відбувається зближення грошової маси з фінансовими активами. З'явилася реальна альтернатива використовувати засоби або в грошовій формі (яка не приносить доход), або в негрошовій формі,

що, як правило, приносить дохід. Однак в останньому випадку з'являється небезпека, що повністю і в короткі строки капітал не вдається знову перетворити в гроші. Здатність багатства швидко і без втрат перетворюватись в гроші і виконувати їх основні функції називається *ліквідністю*. Основи теорії ліквідності були розроблені в працях представників кембріджської школи: А. Маршала (1843–1924 рр.), А.С Пігу (1877–1959 рр.) та інші. Вчені цього напрямку використовують мікроекономічний підхід. Це виражається в тому, що вони враховують мотиви поведінки господарюючих суб'єктів, і в їх прагненні зберігати активи в ліквідній, тобто грошовій формі. На відміну від І. Фішера, А. Пігу спробував визначити масу грошей через величину кінцевого продукту за допомогою показника ліквідності:

$$M = kPQ,$$

де M – кількість грошових одиниць (пропозиція грошей);

Q – величина суспільного виробництва у фізичному виразі за одиницю часу;

P – ціна виробленої продукції;

k – частина кінцевого продукту PQ , якій люди віддають перевагу;

kPQ – попит на гроші.

Ця формула отримала назву кембріджського рівняння. Графічно воно може бути інтерпретовано наступним чином. Відкладемо на осі ординат величину суспільного виробництва у фізичному виразі, а на осі абсцис – кількість грошей. Тоді kPQ буде представляти собою лінію, що виходить з початку координат. Тангенс кута нахилу kPQ до осі абсцис буде дорівнювати $V = 1/k$ (рис. 9.2).

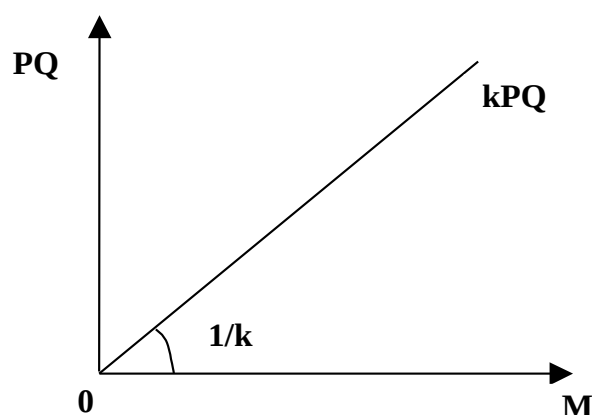

Рис. 9.2. Графічна інтерпретація кембріджського рівняння

В “Трактаті про грошову реформу” (1923 р.) Дж.М. Кейнс запропонував новий варіант кембріджського рівняння, в якому пов’язав ліквідність з нормою обов’язкових банківських резервів:

$$M = P (K + rK^1)$$

де M – грошова маса (кількість паперових грошей або інших платіжних засобів);

P – ціна одиниці споживання (індекс “вартості життя”);

K і K^1 – еквіваленти кількості одиниць споживання, які люди бажать зберігати в грошовій формі (відповідно, в формі готівкових грошей та банківських депозитів);

r – норма обов’язкових банківських резервів.

Позначивши через KY частину національного доходу, яка зберігається в ліквідній формі, представники кембріджської школи виводять формулу: $M = KY$, яка описує умови рівноваги між пропозицією (емісією) грошей і попитом на них.

В 1960–1980 рр. спостерігається відродження кількісної теорії грошей у вигляді однієї з неокласичних течій в політичній економії монетаризму. Визначена одна з найглибших характеристик сутності грошей. Гроші почали розглядатися економічною теорією як не просто товар, а особливий товар, що виконує в системі економічних відносин специфічну функцію – виступає в ролі загального вартісного еквіваленту.

Сучасний монетаризм – один з найвпливовіших напрямків західної економічної думки, який з кінця 1970-х – на початку 1980-х рр. багато в чому визначав зміст економічної політики провідних країн світу – США, Англії та інших.

Слід зазначити, що ідеї монетаризму, як однієї з форм неокласичного напрямку західної економічної думки, зародились ще в 1920-х рр. Однак як цілісна система економічних поглядів монетаризм сформувався в 1960-і рр. Поза сумнівом, найяскравішою постаттю серед представників цієї школи є М. Фрідмен – професор Чиказького університету, лауреат Нобелівської премії в галузі економіки 1976 р., автор більш як 270 праць, в тому числі майже 30 монографій.

Згідно з даною теорією кількість грошей в обігу є визначним фактором формування господарської кон’юнктури, оскільки існує прямий зв’язок між змінами грошової маси в обігу і величиною валового національного продукту.

Монетаристська теорія виникла в середині 50-х років в США як “чиказька школа”, лідером якої був М. Фрідмен. Він вважав, що стихійному товарному господарству притаманна особлива внутрішня стійкість, обумовлена дією ринкових механізмів конкуренції та ціноутворення. Прихильники цієї теорії виступають противниками кейнсіанської концепції втручання держави у господарські процеси. Вони стверджують, що державні заходи по

стимулюванню попиту, рекомендовані кейнсіанцями, не тільки не поліпшують стан економіки, але й породжують нові диспропорції та кризові спади.

Широкого поширення монетаризм набув у 70-ті роки, коли він використовувався урядовими органами для боротьби із стагфляцією і став теоретичною основою для державних програм грошово-кредитного регулювання економіки.

Незважаючи на те, що монетаризм має ряд напрямів і теоретичних послідовників (К. Бруннер, А. Мельцер, Д. Лейдлер та інші), найбільш популярним є варіант М. Фрідмена, що включає:

1) кількісну теорію грошей, що обґрунтовує причинний зв'язок між кількістю грошей в обігу та рівнем товарних цін;

2) монетарну теорію промислових циклів, згідно з якою коливання господарської кон'юнктури визначається попередніми змінами грошової маси;

3) особливий “передавальний” механізм впливу грошей на реальні фактори відтворення (не через норму відсотка, як вважали кейнсіанці, а через рівень товарних цін);

4) положення про неефективність державних заходів економічного регулювання в зв'язку з присутністю змінних витрат (лагів) між змінами грошових показників та реальних факторів виробництва;

5) “монетарне правило” (або правило відсотків), згідно з яким відбувається автоматичне збільшення грошової маси в обігу на декілька відсотків у рік незалежно від стану господарства, фази циклу тощо;

6) систему плаваючих валютних курсів для “саморегулювання” зовнішньоекономічної рівноваги.

Застосування на практиці монетаристських ідей урядами Великобританії, США, ФРН та інших країн хоча й сприяло уповільненню інфляційних процесів, але посилювало розвиток кризових явищ в економіці, стимулювало зростання безробіття в цих країнах.

9.4. Внесок К. Маркса в розвиток теорії грошей

В своїх наукових працях Карл Маркс об'єднав в цілісну структуру теорію трудової вартості та теорію грошових відносин.

Розкриваючи суть грошей, К. Маркс показав, що розвиток грошових відносин пов'язаний з вирішенням суперечностей між особливою властивістю товару – споживчою вартістю і його загальною властивістю – вартістю. У Маркса мінова вартість – це єдиний можливий спосіб вираження вартості, її необхідна форма прояву. Це зумовлено тим, що вартість товару – результат абстрактної праці, праці взагалі, яка не може бути ні виявлена, ні виміряна безпосередньо в споживчій вартості товару – свого носія. Тільки в обміні

даного товару на інший в споживчій вартості останнього може бути виражена і виміряна вартість, яка проявить себе вже як мінова вартість. Якщо багато товарів виявлять свою мінову вартість в якомусь одному товарі, то споживча вартість останнього стає уособленням мінової вартості взагалі, її абсолютним носієм, тобто грошима.

Таким чином, вклад Маркса в теорію грошей полягає в тому, що він виводить сутність грошей з аналізу суперечності товару. В товарі-еквіваленті (грошах) реалізуються суперечності якісної і кількісної сторін вартості: внаслідок того, що всі товари вимірюють свою мінову вартість в одному особливому товарі, цей виділений товар стає адекватним буттям мінової вартості, її буттям в якості загального еквівалента.

К. Маркс визначав три особливості загального еквівалента:

- 1) його споживча вартість стає формою виявлення протилежності – вартості;*
- 2) конкретна праця, затрачена на його виробництво, стає вираженням абстрактної людської праці*
- 3) своєю протилежністю стає і приватна праця, що реалізується як праця в її безпосередній суспільній формі.*

Враховуючи ці властивості, К. Маркс розкрив специфічну роль і місце грошей як абсолютного товару і як форми виразу, уречевленого носія суспільних відносин у товарному виробництві. Він довів, що гроші не просто технічний інструмент системи господарювання, а внутрішньо властивий елемент суспільних відносин, що базується на товарному виробництві. Тому гроші – не тільки “вуаль”, що накинута на процес суспільного відтворення, а і його реальний активний елемент. Тим самим Маркс відкрив шлях для успішного вирішення таких глобальних проблем теорії грошей, як грошовий і товарний фетишизм, грошовий механізм макроекономічного регулювання, ринок позикового капіталу та грошовий ринок. Особливої уваги заслуговує марксове положення про гроші як форму виразу суспільних відносин. На його підставі був визначений історичний характер грошей.

Свій аналіз категорії грошей Маркс розпочав з однієї конкретної історичної форми грошей – золота, яке було єдиним носієм грошової суті в той час. Проте він визнавав об’єктивність існування інших історичних форм грошей до золотого монометалізму (срібло, інші метали, просто споживчі товари), а також можливість існування принципово нових форм грошей у майбутньому (нерозмінних знаків, кредитних грошей). Тому з позицій теорії Маркса вилучення золота з грошового обігу не означає, що гроші внаслідок цього втрачають свою товарну природу або зникає загальний еквівалент – цей вихід означає лише, те що не стало однієї з форм грошового товару.

Важливе місце в марксовій теорії грошей займає аналіз кількісного фактора. Він вперше сформулював закони грошового обігу для всіх відомих засобів обігу – дійсних, паперових і кредитних грошей.

Марксові розробки теорії грошей не є чимось випадковим, штучно вклиненим у загальний потік розвитку наукової думки в цій сфері. Вони спиралися на всі попередньо нагромаджені знання людей про гроші і послужили важливою основою для їх подальшого поглиблення.

Завдання для тестування з теми

№	Питання	Варіанти відповіді
1	2	3
1.	У монетарній теорії грошам відводять таку функцію як:	А. засіб обігу; Б. засіб платежу; В. загальний вартісний еквівалент; Г. немає правильної відповіді; Д. всі відповіді правильні
2.	Представники металістичної теорії ототожнюють грошовий обіг з:	А. бартером; Б. товарним обігом; В. грошовим обігом; Г. товарно-грошовим обігом; Д. немає правильної відповіді.
3.	Яка з теорій грошей стверджувала, що золото і срібло вже за своєю природою є грошима:	А. кількісна теорія; Б. монетарна теорія; В. металістична теорія; Г. номіналістична теорія; Д. всі відповіді правильні
4.	Яка з теорій стверджує, що гроші – це продукт державної влади:	А. монетарна теорія; Б. кількісна теорія; В. номіналістична теорія; Г. монетаристична теорія; Д. всі відповіді правильні
5.	Представники якої теорії стверджували, що гроші – це товар, але не змогли пояснити чому товар стає грошима:	А. номіналістична теорія; Б. металістична теорія; В. кількісна теорія; Г. монетарна теорія; Д. немає правильної відповіді
6.	Що вважали грошима представники металістичної теорії:	А. паперові гроші; Б. електронні гроші; В. золото та срібло; Г. золото та мідь; Д. всі відповіді правильні
7.	У металістичній теорії вартість товару замінювали:	А. споживчою вартістю; Б. міноюю вартістю; В. ціноюю вартістю; Г. загальним еквівалентом; Д. правильної відповіді немає

1	2	3
8	З якою вартістю К. Маркс ототожнював такий специфічний товар як гроші:	А. споживчою вартістю; Б. міноюю вартістю; В. ціноюю вартістю; Г. всі відповіді правильні; Д. правильної відповіді немає
9	Який аналіз займає важливе місце в Марксовій теорії:	А. аналіз якісного фактора; Б. аналіз кількісного фактора; В. аналіз виробничого фактора; Г. аналіз кількісного і якісного фактора; Д. правильної відповіді немає
10	Суттєвий внесок до модернізації кількісної теорії вніс:	А. Фрідмен; Б. Монтеск'є; В. Фішер; Г. Дж. Локк; Д. всі відповіді правильні
11	Об'єктом захисту в номінальній теорії в XX ст. стали:	А. паперові гроші; Б. електронні гроші; В. кредитні гроші; Г. депозитні гроші; Д. всі відповіді правильні
12	Як називав золоті гроші Дж. М. Кейнс у своїй праці "Трактат про гроші":	А. грошима королів; Б. п'ятим колесом возу; В. найкращою знахідкою людей; Г. всі відповіді правильні; Д. правильної відповіді немає
13	Яка з теорій грошей є протилежною до номіналістичної теорії (за своїми поглядами):	А. металістична теорія; Б. кількісна теорія; В. монетарна теорія; Г. марксистська теорія; Д. правильної відповіді немає
14	Карл Маркс вважав, що вартість товару, крім своєї матеріальної цінності включає:	А. абстрактну працю; Б. продуктивність праці; В. виробничі витрати; Г. всі відповіді правильні; Д. правильної відповіді немає
15	Який закон був вперше сформульований Карлом Марксом:	А. закон заміщення; Б. закон відсоткової ставки; В. закон грошового обігу; Г. всі відповіді правильні; Д. правильної відповіді немає
16	Першими представниками номіналістичної теорії були:	А. Дж. Берклі та Дж. Стюарт; Б. І. Фішер; В. Дж. Берклі; Г. Дж. Локк; Д. правильної відповіді немає

1	2	3
17	Основне положення праці Г. Кнаппа “Державна теорія грошей”:	А. основна функція грошей – засіб платежу; Б. гроші – це продукт недержавного правопорядку; В. гроші – це абсолютно ліквідний актив; Г. гроші – це найкраща цінність, яку вигадала людина; Д. правильної відповіді немає
18	Основною помилкою номіналістичної теорії є:	А. гроші – це категорія не юридична, а економічна; Б. металеві гроші є неліквідними; В. основною функцією грошей є не міра вартості, а засіб платежу; Г. всі відповіді правильні; Д. правильної відповіді немає
19	Дж. М. Кейнс ідеальним вважав:	А. паперові гроші; Б. повноцінні монети; В. білонні монети; Г. бартерні операції; Д. правильна відповідь відсутня
20	Згідно монетаризму, державні заходи щодо стимулювання попиту:	А. призводять до економічного зростання; Б. є неефективним; В. є ефективним; Г. призводять до кризових явищ; Д. правильна відповідь відсутня

Теми рефератів

1. Кон’юнктура теорія цінності грошей М. І. Тугана-Барановського.
2. Кембріджська версія кількісної теорії грошей.
3. Особливості монетарної політики в Україні за роки незалежності.

Програмні питання для вивчення теми

1. Що вивчає монетарна теорія? На які дві частини вона поділяється?
2. До яких частин монетарної теорії відносяться товарна теорія і кількісна теорія грошей?
3. Які основні положення монетаристської теорії грошей, у чому її відмінність від абстрактної теорії грошей?
4. У чому полягає сутність товарної теорії грошей?
5. У чому полягає сутність кількісної теорії грошей, чому вона так названа?
6. У чому полягають основні постулати класичної кількісної теорії грошей?
7. У чому полягає сутність «рівняння обміну» і хто його сформулював? Чому воно вважається найбільш виразним виявом кількісної теорії грошей?

8. До якого з напрямів кількісної теорії можна віднести ідеї американського економіста І. Фішера і чому?

9. Що нового вніс у кількісну теорію український економіст М. ТуганБарановський?

10. Чим відрізнявся підхід «кембриджської школи» до аналізу кількісного фактора від класичної кількісної теорії І. Фішера?

11. У чому полягали принципові відмінності кейнсіанського підходу до вивчення монетарного механізму економічного регулювання від підходів представників класичної школи?

12. Як можна формалізувати «передавальний механізм» впливу грошей на реальну економіку в кейнсіанському трактуванні, в чому його новизна та недоліки?

13. Чому кейнсіанська доктрина має внутрішню інфляційну спрямованість?

14. У чому полягає відмінність підходів до економічного регулювання представників сучасного монетаризму від підходів кейнсіанців?

15. У чому полягає «грошове правило» М. Фрідмана?

16. Що спричинило появу доктрини сучасного монетаризму?

17. У чому виявляється зближення позицій монетаристів і кейнсіанців та чи можливий їх синтез з позицій практики економічного регулювання?

18. На якому етапі перехідного періоду економічна та монетарна політики в Україні більше відповідали канонам кейнсіанської концепції і на якому – канонам монетаристської концепції? У чому ця відповідність проявлялась?

19. Чи є підстави вважати, що органи монетарного управління України орієнтуються у своїй економічній політиці на ідеї кейнсіансько-неокласичного синтезу?

Використана та рекомендована література:

[3], [7], [48], [49], [50], [51], [52], [53], [72], [151], [157], [164].